

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen, Digikuntakokeilun starttiseminaari
23.9.2016, Helsinki

Puhuttaessa muutokset mahdollisia

Digikuntakokeilu kärkihankkeiden yhdistäjänä – miksi ja miten?

Hyvät kuntakokeilijat,

Minulle on suuri ilo olla täällä tänään, käynnistämässä kanssanne Digikuntakokeilua. Se on minulle tärkeä hanke, jolta odotan paljon. Monenlaista valmistelua onkin jo tehty tähän päivään mennessä. On selvitetty Otakantaa-kyselyllä digikokeilujen tavoitteita ja teemoja, kunnille on järjestetty ensimmäinen kokeilujen yhteissuunnittelutapaaminen, kokeilujen valtakunnallinen tukiryhmä on aloittanut toimintansa, ja mikä tärkeintä – kuntien ilmoittautuminen joko kokeilijaksi tai kokeilutoiminnan vaikuttajaksi on lähtenyt varsin lupaavasti liikkeelle. Yhteiseen pöytään on jo muutamassa viikossa saatu eri puolelta maata runsaasti kokeiluideoita ja erilaisia toimijoita. Silti mukaan mahtuu vielä paljon lisää ennakkoluulottomia, kuntalaisten hyvinvointia ja osallisuutta parantavia ja kuntien muuttuvaa roolia suuntaavia kokeiluja. Halua uudistua ja uudistaa kokeilemalla on vahvasti ilmassa. Myös täällä tänään.

Hallituksella on useita kärkihankkeita, joista nostan seuraavaksi esiin Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen -reformin, Digitalisoidaan julkiset palvelut –kärkihankkeen, Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri –kärkihankkeen ja Tulevaisuuden kunta –hankkeen. Digikuntakokeilun tavoitteet todennettavissa olevien säästöjen aikaansaamisesta, kuntalaislähtöisestä toiminnan kehittämisestä ja valmistautumisesta kunnan roolin ja tehtävien muutokseen kumpuavat näistä uudistuksista. Näkisin niin, että digikuntakokeilut voivat monin tavoin vauhdittaa näitä yhteisiä kärkihankkeitamme. Tuoda niihin uusia ajatuksia, uusia toimijoita, innovaatioita ja konkretiaa kunnista kokeilemalla saatujen oppien, toimintamallien, työkalujen ja hyvien käytäntöjen muodossa.

Kuntien, maakuntien ja koko julkisen sektorin kustannusten karsiminen -reformi

Kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen toimenpideohjelma julkaistiin tämän vuoden helmikuussa ja se sisälsi kymmenen eri teemakokonaisuutta ja lukuisia konkreettisia toimenpiteitä siitä, miten kunnilta poistetaan tehtäviä ja velvoitteita lainsäädännöstä. Yhteensä toimenpiteiden kustannusvaikutusten arvioidaan olevan noin puoli miljardia euroa. Hallituksen säästö- ja rakennepoliittiset tavoitteet ovat kuitenkin vielä korkeammalla, miljardissa eurossa. Sen saavuttamiseksi päädyimme siihen, että meidän pitää katsoa mahdollisuuksia laajemminkin kuin sinänsä erittäin tärkeiden norminpurkusilmälasiä läpi. Digitalisaation tehokkaampi hyödyntäminen on yksi näistä mahdollisuuksista.

Tehtävien ja velvoitteiden vähentämisen toimenpideohjelma sisältää monia toimenpiteitä, joiden avulla pyritään kuntien toimintaympäristöä väljentämään siten, että tavoite palveluiden tuotanto- ja toimintatapojen kehittämisestä nykyistä vapaammin ja laajemmin toteutuisi sitä kautta. Yksi toimenpideohjelman teemoista liittyy kokeilujen käynnistämiseen ja innovaatioiden edistämiseen.

Nyt tarkoitus on tämän lisäksi käynnistää kuntien kokeilukulttuuria edistäviä prosesseja yhteistyössä eri toimijoiden ja verkostojen kanssa. Kokeilukulttuuria kehitetään kunnissa jatkuvana prosessina yhteistyössä eri toimijoiden ja verkostojen kanssa. Kokeilukulttuurin käsitettä, siihen liittyviä toimintamalleja, ajattelua ja asenteita vahvistetaan kunnissa koko ajan. Tavoitteena on kehittää toimintatapoja, joilla kunnat voivat hyödyntää sääntelyn purkamisen antaman liikkumavaran palveluiden ja talouden näkökulmasta optimaalisesti.

Tähän pyrimme myös digikuntakokeilujen avulla. Tavoitteena on löytää kustannussäästöjä samalla kun asiakaskokemus parantuu. Toivon, että digikuntakokeilu tuottaa esimerkkejä ja kokemuksia, joita voidaan laajemmin hyödyntää kunnissa.

Digitalisoidaan julkiset palvelut –kärkihanke

Hallitusohjelmaan kirjattiin aikanaan, että toimintatavat uudistaen rakennetaan julkiset palvelut käyttäjälähtöisiksi ja ensisijaisesti digitaalisiksi, jotta julkisen talouden kannalta välttämätön tuottavuusloikka onnistuu. Kehittämisessä priorisoidaan palvelut, joissa tuottavuushyöty on suurin

Hallitusohjelman kirjoittamisen jälkeen digitalisaation merkitys osana toimintatapojen uudistamista on entisestään vahvistunut ja on yhä ajankohtaisempi kaikkialla julkisessa hallinnossa. Toimintatapojen uudistamisessa digitalisaatiota hyödyntämällä on kysymys asiakkaan eli kansalaisen, kuntalaisen tai yrityksen näkökulmaan asettumisesta, ei niinkään tekniikasta. Digitalisaation avulla parannetaan myös hyvän hallinnon toteutumista ja julkisia palveluja. Haluamme nähdä niin, että hallinto on palvelua. Digitalisoitaessa julkisia palveluja voidaan ja pitää tähdätä siihen, että uudistettaessa prosesseja ja poistettaessa turhaa asiointia julkisen hallinnon kyky turvata kansalaisen perusoikeuksia paranee. Elinkeinoelämän ja hallinnon saumaton, digitaalinen yhteistyö eri palveluketjuissa edistää tuottavuutta, työllisyyttä ja Suomen kilpailukykyä. Odotan tätä yhteistyötä myös digikuntakokeiluilta.

Digitalisoinnin periaatteiden toimeenpano on käynnissä kaikilla hallinnonaloilla ja kuntasektorilla. Periaatteiden toimeenpanoa ja digitalisaatiohankkeiden parissa työskentelevien henkilöiden työtä halutaan tukea Suomidigi-palvelulla, jonka ensimmäinen versio julkistetaan myöhemmin tänä syksynä. Digitalisoinnin kaikki periaatteet, esimerkiksi ”Tuotamme asiakkaalle hyötyä nopeasti” tai ”Hyödynnämme jo olemassa olevia julkisia ja yksityisiä sähköisiä palveluita” sopivat mielestäni oikein hyvin myös digikuntakokeilujen osviitaksi. Pitäkää ne mielessä kokeiluja rakentaessanne!

Toisena tärkeänä toimena on hallinnonalojen ja kuntien sitouttaminen hallinnon sisäisten prosessien uudistamiseen ja vastaavasti vanhojen prosessien purkamiseen. Tätä tavoitetta palvelevat niin sanotulla kärkihankerahoituksella toteutettavat

digihankkeet, joiden valinnassa olemme painottaneet tuottavuushyödyiltään merkittävimpiä hankkeita.

Esimerkkeinä näistä ovat vaikkapa kansallinen tulorekisteri, sähköinen asuntorekisteri, omahoitohanke ODA tai rakennetun ympäristön ja rakentamisen digitalisaatiohanke KiraDigi. Vaikka näissä hankkeissa on kysymys useampivuotisesta kehittämisponnistuksesta, olen sitä mieltä että kokeilutoiminta sopii erinomaisesti myös tällaisiin hankkeisiin tai niiden rinnalle. Kannustan teitä hankkeiden ja kokeilujen tiiviiseen vuorovaikutukseen entisten prosessien purkamiseksi ja uusien luomiseksi!

Kärkihankkeiden toteuttamisen rinnalla Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelmassa (KaPA-ohjelma) rakennetaan sähköisen asioinnin tukipalvelut digitalisaation perustaksi. Ohjelmassa tuotetaan tiedonsiirtokanava palveluväylä, kansalaisen sähköisen tunnistamisen palvelu, asiointivaltuuspalvelu sekä palvelunäkymät kansalaisen, yrityksen ja virkamiehen käyttöön. Näiden palveluiden käyttö on julkishallinnon organisaatioille pakollista lain hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (571/2016) mukaisesti. Kansallisessa palveluarkkitehtuurissa toteutetaan yhteiset sähköisen asioinnin tukipalvelut valtionhallinnon, kuntien, sote-aluiden ja maakuntien käyttöön. Digikuntakokeiluissa ei siis onneksi tarvitse kehittää alusta asti sähköisen asioinnin tukipalveluita vaan päinvastoin ponnistaa eteenpäin yhteisten ratkaisujen pohjalta.

Autetaan asiakasta -hanke

Hallitusohjelman toimeenpano edellyttää myös asiakkaiden tukemista digitaalisten palvelujen käyttöön. Jotta tämä voidaan toteuttaa, on huolehdittava siitä, että kaikilla kansalaisilla, yrityksillä ja yhteisöillä on mahdollisuudet palveluiden käyttöön. Julkisen hallinnon asiakkuusstrategiassa todetaan, että viranomaisten tulee huolehtia siitä, että sähköinen kanava on asiakkaalle houkuttelevin vaihtoehto ja että viranomaisten tulee määrätietoisesti tukea asiakkaiden siirtymistä sähköiseen palveluun.

Digitaalisilla palveluilla pystytään nykyistä paremmin takaamaan palvelujen tasavertainen saatavuus maan eri osissa ja erilaisten asiakasryhmien kesken. Tämä vaatii kuitenkin paitsi palvelujen asiakaslähtöistä kehittämistä ja käytön mahdollistavien tekijöiden - esimerkiksi toimiva internetyhteys, tunnistautuminen ja puolesta asioinnin mahdollistaminen - toteutumista, myös digitaalisten palvelujen käytön tuen tarjoamista niille, jotka eivät pysty palveluja itse käyttämään. Tätä tarkoitusta varten olen asettanut Autetaan asiakasta –hankkeen. Myös tässä hankkeessa kokeillaan eli etsitään kokeilujen kautta uutta toimimallia asiakkaiden tukemiseen digitaalisten palvelujen käytössä.

Tavoitteena on valtakunnallinen toimintamalli, joka on sovellettavissa erilaisiin alueellisiin ja paikallisiin toimintaympäristöihin. AUTA-hankkeen asiakaspalvelun tuen kokeilujen mahdollisia toimijoita ovat muun muassa valtio ja kunnat, yritykset, seurakunnat, kolmannen sektorin toimijat ja järjestäytymättömät yhteisöt (neljäs sektori). Näen tärkeäksi, että Digikuntakokeilu ja AUTA-hanke tekevät yhteistyötä. Vaikka näiden hankkeiden kokeiluteemat ovat erilaisia, on syytä tehdä yhteistyötä esimerkiksi kokeilumenetelmien ja viestinnän osalta.

Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri –kärkihanke

Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri -kärkihankkeen tehtävänä on edistää kokeilevaa kehittämistä yhteiskunnan eri sektoreilla ja tasoilla. Kokeiluilla tavoitellaan muun muassa innovatiivisia ratkaisuja ja omatoimisuutta mutta myös vahvempaa alueellista ja paikallista päätöksentekoa. Tavoitteeseen pyritään yhtäältä tukemalla ja skaalaamalla pienkokeiluja, toisaalta edistämällä isojen yhteiskunnallisten reformien kokeiluja (kuten työllisyyskokeilut). Kokeilukulttuuria synnyttäviä ja tukevia toimia toteutetaan paitsi hallinnolle, yhteistyössä kuntien kanssa, kumppanuuksilla tutkimuskentän ja eri verkostojen kanssa kansalaisyhteiskuntaa mukaan ottaen.

Hankkeen keskeisin hyöty on toimintatapojen ja rakenteiden uudistaminen siten, että toimivia ja eri osapuolten hyväksymiä ratkaisuja löydetään ja otetaan käyttöön aiempaa nopeammin ja laaja-alaisemmin.

Kokeilujen tuottamat rahalliset säästöt realisoituvat vasta muutosten toimeenpanon jälkeen, mutta onnistuessaan esimerkiksi perustulokokeilun tuloksien odotetaan tuottavan merkittäviä hyötyjä, oppimista ja uusia toimintavaihtoehtoja yhteiskuntapolitiikkaan työllisyydestä sosiaaliturvaan ja talouspolitiikkaan. Suorien rahallisten hyötyjen lisäksi kokeilukulttuurin juurruttamisella on runsaasti muita hyötyjä kuten demokratian ja osallisuuden kehittyminen sekä yhteiskunnan sopeutumiskyvyn lisääntyminen.

Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri –hanke ja valtioneuvoston kanslian Kokeileva Suomi –toiminto on Digikuntakokeilun tärkeä yhteistyötaho. Digikuntakokeilussa voidaan keskittyä kuntien ja kuntalaisten asioihin, mutta tämä kannattaa mielestäni tehdä hyödyntämällä mahdollisimman paljon Kokeilevan Suomen menetelmiä, kumppanuuksia ja kokemuksia. Tämä kärkihanke tuottaa myös kokeilujen digitaalisen alustan kokeilijoiden hyödynnettäväksi. Kuulemme tänään sen aikataulusta enemmän valtioneuvoston kanslian edustajan esityksessä. Kokeilutoiminto tulee tekemään myös alueellisen kiertueen yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa.

Tulevaisuuden kunnasta

Pääministeri Juha Sipilän hallitus lähtee ajatuksesta, että tulevaisuuden kunnan toiminnan lähtökohtana on paikallisuus ja kunta on ihmisten yhteisö, jonka päätehtävänä on huolehtia asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen elämisen mahdollisuuksista. Sote- ja maakuntauudistusten johdosta kunnan rooli on muutoksessa. Hallituksen tavoitteena on, että kunnan rooli muuttuisi palvelujen järjestäjästä yhä vahvemmin alueensa elinvoiman, hyvinvoinnin, sivistyksen, yrittäjyyden ja työllisyyden edistäjäksi. Johtamani parlamentaarinen työryhmä luo yhteisen Tulevaisuuden kunta 2030-vision. Minä uskon, että innovatiiviset kunnat menestyvät. Digikuntakokeilut ovat tässä tärkeässä roolissa.

Äänestämisen lisäksi kuntalaisille on annettava paljon muita mahdollisuuksia vaikuttaa palveluihin. Ottakaa kuntalaiset ja seudun yritykset aidosti mukaan määrittämään mitä tarvitaan Kokeilutoiminnassa riskinotto ja myös epäonnistuminen ovat sallittuja, eikä vain sallittuja vaan suorastaan suositeltavia.

Toivotan teille kaikille aktiivista ja hyödyllistä seminaaripäivää!